

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/118/116/96

POLACY I PAPIEROSY. CZY RESTRYKCYJNE PRAWO JEST SKUTECZNE?

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ '96

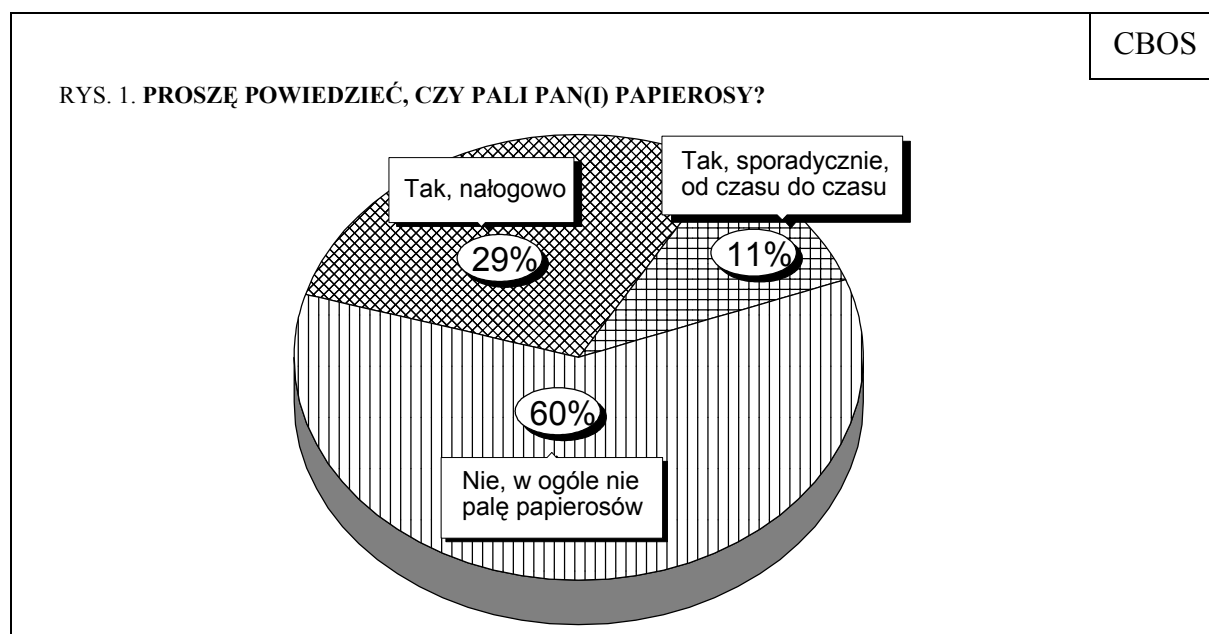
PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Od 1 maja '96 obowiązuje ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych¹ nakładająca na rząd oraz samorządy terytorialne obowiązek działań zmierzających do ograniczania nałogu tytoniowego. Zapisy tej ustawy stanowią, że władze samorządowe oraz organy administracji terenowej powinny czynnie wspierać działalność organizacji społecznych, fundacji, związków wyznaniowych i organizacji kościelnych stawiających sobie za cel walkę z nałogiem palenia.

W związku z wprowadzeniem tzw. ustawy antynikotynowej zadaliśmy ankietowanym kilka pytań dotyczących tej problematyki².

POPULARNOŚĆ PALENIA WŚRÓD POLAKÓW

Ponieważ pytanie o palenie papierosów mogło być dla badanych nieco kłopotliwe - z różną częstością sięgają oni po tę używkę - umożliwiono im wybranie odpowiedzi wskazującej także na palenie sporadyczne.

¹ Tekst ustawy został opublikowany w Dzienniku Ustaw nr 10 z 30 stycznia '96.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (73), 14-18 czerwca '96, reprezentatywna próba losowa dorosłej ludności Polski (N=1167).

Okazało się, że większość ankietowanych to ludzie niepalący. Do nałogowego palenia przyznaje się 29% badanych, natomiast o sporadycznym paleniu mówi co dziewiąty respondent. W praktyce oznacza to, że czterech na dziesięciu ankietowanych częściej lub rzadziej sięga po papierosy.

Z naszych badań wynika, że ofiarami tytoniowego nałogu znacznie częściej są mężczyźni niż kobiety. Przykładowo: do nałogowych palaczy należy 40% ankietowanych mężczyzn i 19% kobiet.

Nałogowo palą najczęściej osoby w średnim wieku (35-44 lata). Do częstego palenia najrzadziej przyznają się osoby starsze (powyżej 65 lat). Wśród ludzi bardzo młodych, którzy nie ukończyli jeszcze 24 lat, 16% jest uzależnionych nałogowo od tytoniu.

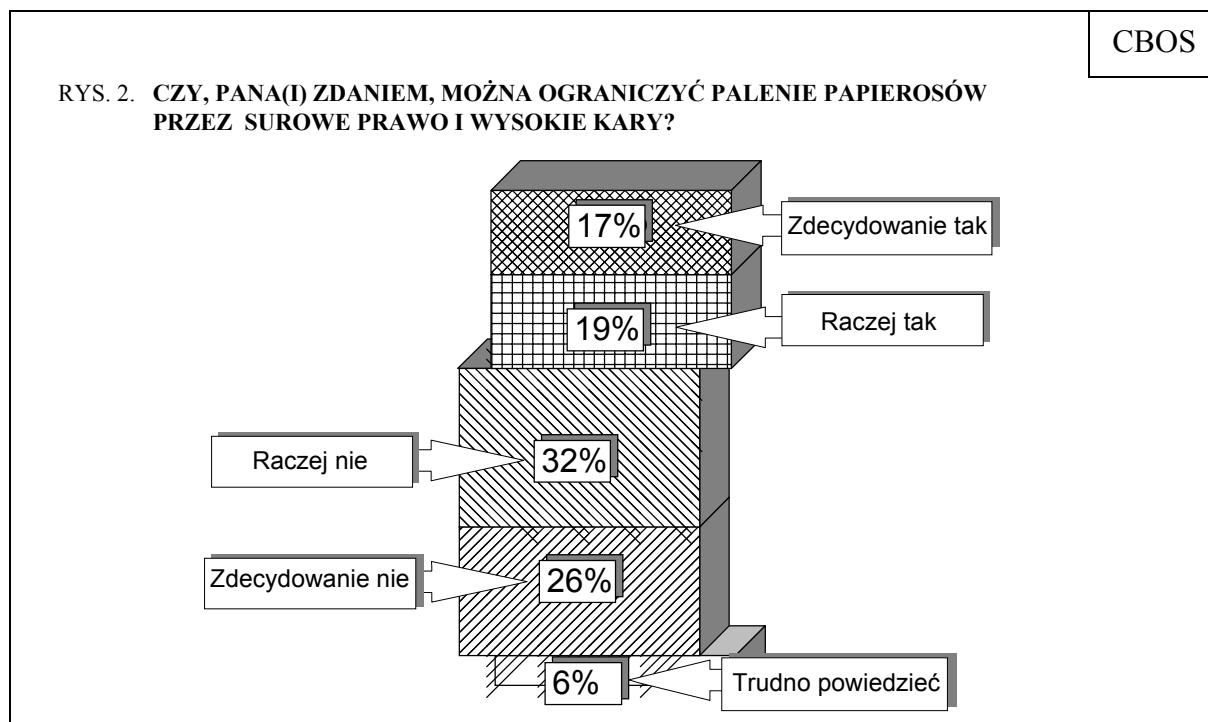
Do nałogowych palaczy należą najczęściej osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, natomiast najmniejszy ich odsetek odnotowaliśmy wśród badanych z wykształceniem wyższym. W grupach społeczno-zawodowych stosunkowo najmniej palą przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji. Jest to najprawdopodobniej skutek mody na niepalenie, jaka pojawiła się również w naszym kraju.

Nałogowe palenie papierosów najczęściej charakteryzuje natomiast robotników (zarówno wykwalifikowanych, jak i niewykwalifikowanych) oraz bezrobotnych.

Występuje także związek palenia z oceną własnych warunków materialnych. Osoby oceniające te warunki negatywnie częściej są nałogowymi palaczami niż ci, którzy uważają je za średnie lub dobre.

CZY SUROWE PRAWO JEST SKUTECZNE?

W związku z toczącą się w ostatnich miesiącach dyskusją nad celowością regulacji prawnych mających na celu walkę z nałogiem tytoniowym, ważne wydaje się poznanie opinii społeczeństwa w tej sprawie. Respondentów zapytaliśmy o to, czy surowe prawo i - co za tym idzie - surowe kary mogą być skuteczne w ograniczaniu palenia.

Większość badanych sceptycznie zapatruje się na skuteczność surowych rozwiązań prawnych w walce z paleniem. Co czwarty ankietowany zdecydowanie nie wierzy, aby przez zaostrzenie prawa można było ograniczyć palenie, co trzeci zaś uważa, że jest to raczej niemożliwe.

O skuteczności surowego prawa najbardziej przekonani są respondenci najmłodszy (poniżej 24 lat) oraz najstarsi (powyżej 65 lat), przy czym w przypadku tych ostatnich najwięcej jest osób, które nie mają zdania w tej sprawie.

W skuteczność ostrych zakazów częściej wierzą mieszkańcy wsi niż miast. Innym czynnikiem różnicującym opinie w tej kwestii jest wykształcenie respondentów. Badani o niższym poziomie wykształcenia częściej niż ci z wykształceniem wyższym są przekonani, że za pomocą surowych przepisów prawnych można ograniczyć palenie papierosów.

Poglądy ankietowanych na kwestię skuteczności surowego prawa antynikotynowego są uzależnione od tego, czy oni sami palą papierosy. Ogólnie, osoby palące nałogowo znacznie częściej niż niepalący wątpią w to, że surowe prawo i wysokie kary mogą ograniczyć rozpowszechnienie nałogu tytoniowego.

Tabela 1

w procentach

Proszę powiedzieć, czy pali Pan(i) papierosy?	Czy, Pana(i) zdaniem, można ograniczyć palenie papierosów przez surowe prawo i wysokie kary?				
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
Tak, nałogowo	8	15	32	42	3
Tak, sporadycznie	21	17	28	32	2
Nie, w ogóle nie palę	20	22	34	17	7

CO NALEŻY ROBIĆ, ABY OGRANICZYĆ PALENIE PAPIEROSÓW?

Respondentów spytaliśmy również o to, jakie ich zdaniem kroki powinno podjąć państwo, aby zmniejszyć w społeczeństwie popularność palenia papierosów. Pytanie to miało charakter otwarty.

Tabela 2

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, co powinno uczynić państwo, aby zmniejszyć popularność palenia?	
Zwiększyć akcję uświadamiającą o negatywnych skutkach palenia	28
Zakazać reklamy papierosów	21
Ograniczyć produkcję i sprzedaż papierosów	15
Ogólnie zaostrzyć prawo i surowo egzekwować zakazy palenia	12
Zwiększyć ceny papierosów	11
Nic, nic nie powinno robić, państwo nie ma prawa do takich działań	8
Zmniejszyć dostęp dzieci i młodzieży do papierosów	5
Promować osoby niepalące w pracy	3
Zmniejszyć szkodliwość papierosów i promować środki pomagające w rzuceniu palenia	3
Inna odpowiedź	5
Trudno powiedzieć	13

Najwięcej ankietowanych wskazywało na konieczność przeprowadzenia większej akcji uświadamiającej o negatywnych skutkach palenia. Nieco mniej odpowiedzi dotyczyło zakazu reklamy papierosów jako skutecznego środka walki z paleniem. Na trzecim miejscu listy „recept” znalazło się ograniczenie produkcji i sprzedaży papierosów. Znamienne, że na konieczność zaostrzenia prawa wskazało zaledwie 12% ankietowanych. Potwierdza to wcześniejszą tezę, że wiara w skuteczność ostrych przepisów w walce z paleniem papierosów jest w naszym społeczeństwie niezbyt wysoka.

WYDZIELONE MIEJSCA DO PALENIA

W związku z dyskusją nad regulacjami prawnymi, obejmującymi zakaz palenia w wybranych miejscach, nasuwa się pytanie, które z tych propozycji są przez społeczeństwo akceptowane. Całkowity zakaz palenia - zdaniem respondentów - powinien obowiązywać w szpitalach i sklepach. Jest to zbieżne z tekstem nowej ustawy, zgodnie z którą właśnie w tych miejscach rygorystycznie zabrania się palenia papierosów.

Stosunkowo najmniejsze poparcie uzyskała propozycja, aby całkowitym zakazem objąć parki i ulice. Jednocześnie spotkała się ona z największym sprzeciwem ankietowanych - 37% respondentów było zdania, że nie powinno być tutaj żadnych zakazów. Warto jednak podkreślić, że nawet i w tym przypadku zwolennikiem zupełnego zakazu palenia był co czwarty respondent. Świadczy to o istnieniu grupy dość radykalnie nastawionych osób, które optują za bardzo surowymi przepisami.

Tabela 3

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, jaki zakaz palenia powinien obowiązywać:	Całkowity zakaz palenia	Częściowy zakaz palenia (powinny być wyznaczone miejsca, w których wolno palić)	Nie powinno być żadnego zakazu
- w sklepach	88	11	1
- w szpitalach	83	17	0
- w urzędach i instytucjach państwowych	44	55	1
- na dworcach kolejowych i autobusowych	43	53	4
- w restauracjach i kawiarniach	31	62	7
- w pociągach	30	69	1
- w zakładach pracy	28	71	1
- na ulicach, w parkach	26	37	37

W stosunku do wszystkich miejsc, o które pytaliśmy, występowało silne zróżnicowanie odpowiedzi w zależności od tego, czy respondent pali papierosy czy też nie. Ogólnie, badani, którzy w ogóle nie palą, znacznie częściej optują za surowymi zakazami palenia w poszczególnych miejscach niż osoby palące nałogowo lub sporadycznie.

Najsilniejszą polaryzację opinii zanotowaliśmy w pytaniu dotyczącym zakazu palenia w restauracjach i kawiarniach. Spośród respondentów, którzy uważają, że nie powinno być żadnego zakazu palenia w tych miejscach, ponad połowa (58%) to nałogowi palacze, natomiast zdecydowana większość badanych akceptujących taki zakaz (77%) to osoby niepalące.

Tabela 4

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, jaki zakaz palenia powinien obowiązywać w restauracjach i kawiarniach?	Proszę powiedzieć, czy pali Pan(i) papierosy?		
	Tak, nałogowo	Tak, sporadycznie	Nie, w ogóle nie palę
Całkowity zakaz palenia	12	11	77
Częściowy zakaz palenia (powinny być wyznaczone miejsca, gdzie wolno palić)	34	12	54
Nie powinno być żadnego zakazu	58	9	33

Najwięcej respondentów uważa, że częściowy zakaz palenia powinien obowiązywać w zakładach pracy. Co ciekawe, różnice w poglądach na ten temat między palaczami a niepalącymi nie są tak silne jak w innych przypadkach.

Czterech na dziesięciu Polaków sięga po papierosy. Do nałogowego palenia przyznaje się natomiast 29% ankietowanych. Znacznie częściej palą mężczyźni niż kobiety. Społeczeństwo dość sceptycznie zapatruje się na skuteczność rygorystycznych rozwiązań prawnych w walce z tytoniowym nałogiem, ale popiera ideę wydzielonych miejsc dla palaczy. Na podstawie wyników badania trudno jest przewidzieć, czy Polacy będą w przyszłości palić mniej czy też nie. Można tylko przypuszczać, że moda na zdrowy styl życia oraz wymagania rynku pracy będą stopniowo wpływać na ograniczenie palenia.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Proszę powiedzieć, czy pali Pan(i) papierosy? 1 - Tak, nałogowo; 2 - Tak, sporadycznie, od czasu do czasu; 3 - Nie, w ogóle nie palę papierosów

	(%)			Liczba osób
	1	2	3	
Ogółem	29	12	60	1167
Płeć				
Mężczyźni	40	14	46	553
Kobiety	19	9	72	614
Wiek				
do 24 lat	16	13	71	177
25-34	36	19	45	213
35-44	45	11	44	270
45-54	39	14	48	185
55-64	17	7	76	141
65 lat i więcej	7	4	89	182
Miejsce zamieszkania				
Wieś	25	12	64	430
Miasto do 20 tys.	31	14	55	146
od 21 do 100 tys.	29	10	60	242
101-500 tys.	31	14	55	200
501 tys.i więcej mieszk.	33	8	59	148
Region				
Północny	34	8	58	130
Zachodni	27	21	52	129
Środkowozachodni	31	14	55	172
Środkowy	30	9	61	217
Wschodni	30	7	63	133
Południowo-wschodni	22	13	65	176
Południowo-zachodni	27	10	63	211
Wykształcenie				
Podstawowe	23	10	67	363
Zasadnicze zawodowe	39	15	46	338
Średnie	27	10	62	373
Wyższe	18	8	73	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier.,inteligencja	20	6	75	83
Prac.umysł.niż.szczębla	37	7	56	92
Pracownicy fiz.- umysł.	34	13	53	54
Robotnicy wykwalifikowani	46	15	38	154
Robotnicy niewykwalifik.	53	12	35	53
Rolnicy	31	23	46	69
Prywatni przedsiębiorcy	29	16	55	49
Bierni zawodowo				
Renciści	23	12	65	150
Emeryci	10	4	86	216
Uczniowie i studenci	7	14	79	62
Bezrobotni	45	15	39	103
Gospodynie domowe i inni	26	15	58	80
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	32	7	61	126
Sektor państwowy	44	17	40	119
Sektor prywatny	38	10	52	241
Spółdzielczość	30	24	46	26
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 150 zł	30	14	57	252
151 - 225	42	12	46	188
226 - 325	24	12	64	274
326 - 425	23	10	67	175
Powyżej 426 zł	26	11	62	212
Ocena własnych war. mater.				
Złe	35	14	52	407
Średnie	26	9	65	524
Dobre	25	13	62	236
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	9	14	77	71
Raz w tygodniu	21	11	67	681
Kilka razy w roku	44	12	44	297
W ogóle nie uczestniczy	44	12	44	115
Poglądy polityczne				
Lewica	36	14	50	211
Centrum	30	12	58	342
Prawica	26	12	62	375
Trudno powiedzieć	24	7	69	235

Tabela 2. Czy, Pan(i) zdaniem, można ograniczyć palenie papierosów poprzez surowe prawo i wysokie kary czy też nie?

(%)

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	19	32	26	5	1167
Płeć						
Mężczyźni	16	18	33	29	5	553
Kobiety	18	21	32	24	6	614
Wiek						
do 24 lat	18	23	28	27	4	177
25-34	17	21	30	31	1	213
35-44	15	20	34	28	3	270
45-54	12	14	39	31	3	185
55-64	20	17	30	24	9	141
65 lat i więcej	20	20	31	13	15	182
Miejsce zamieszkania						
Wieś	20	25	31	17	7	430
Miasto do 20 tys.	15	17	36	28	4	146
od 21 do 100 tys.	18	18	34	25	6	242
101-500 tys.	14	13	33	35	5	200
501 tys. i więcej mieszk.	13	16	29	40	2	148
Region						
Północny	14	20	29	33	5	130
Zachodni	16	17	34	31	2	129
Środkowozachodni	15	21	31	31	2	172
Środkowy	19	19	29	29	5	217
Wschodni	16	21	37	21	6	133
Południowo-wschodni	17	21	32	20	10	176
Południowo-zachodni	19	17	35	21	7	211
Wykształcenie						
Podstawowe	18	24	30	18	11	363
Zasadnicze zawodowe	18	19	35	27	1	338
Średnie	16	17	32	32	4	373
Wyższe	14	18	35	30	2	93
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	19	20	33	26	1	83
Prac. umysł. niż. szczebla	12	15	37	33	3	92
Pracownicy fiz.- umysł.	17	13	35	34	0	54
Robotnicy wykwalifikowani	15	13	40	28	4	154
Robotnicy niewykwalifik.	20	22	30	27	2	53
Rolnicy	19	27	29	21	4	69
Prywatni przedsiębiorcy	20	10	30	41	0	49
Bierni zawodowo						
Renciści	17	20	35	21	7	150
Emeryci	21	20	31	15	13	216
Uczniowie i studenci	8	25	22	41	4	62
Bezrobotni	13	28	27	31	2	103
Gospodynie domowe i inni	20	18	32	24	7	80
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	18	15	38	27	1	126
Sektor państwowy	20	15	31	31	2	119
Sektor prywatny	14	16	35	31	3	241
Spółdzielczość	9	14	46	27	3	26
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 150 zł	16	23	36	20	6	252
151 - 225	17	22	31	26	4	188
226 - 325	21	14	31	26	7	274
326 - 425	17	19	36	23	5	175
Powyżej 426 zł	12	18	31	34	5	212
Ocena własnych war. mater.						
Złe	19	19	32	24	6	407
Średnie	15	20	32	26	6	524
Dobre	16	19	33	29	3	236
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	20	25	28	16	10	71
Raz w tygodniu	19	21	32	22	6	681
Kilka razy w roku	13	16	36	32	3	297
W ogóle nie uczestniczy	11	17	27	40	5	115
Poglądy polityczne						
Lewica	14	18	35	30	3	211
Centrum	12	25	32	27	4	342
Prawica	20	18	30	29	3	375
Trudno powiedzieć	22	16	33	16	13	235